

MODERNÍ UMĚLECKÉ SMĚRY NA PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ - 1

Centrum pro virtuální a moderní metody a formy vzdělávání
na Obchodní akademii T. G. Masaryka, Kostelec nad Orlicí

Společensko-historické pozadí

- růst životní úrovně – industrializace, technické novinky (kinematograf – Lumièrové)
- rychlé životní tempo, konkurenční boj, růst sociálních problémů – prohlubují se rozdíly ve společnosti
- nespokojenost se současnou společností – pesimismus, beznaděj, neklid, nejistota – krize myšlení a kultury
- emigrace z Evropy – do USA
- vliv myšlenkových směrů
- feminismus – právo žen na vzdělání, ekonomickou nezávislost a volební právo
- umění – rozpad stylové jednoty, hledání nových výrazových prostředků, rychlé střídání uměleckých směrů

Myšlenkové směry

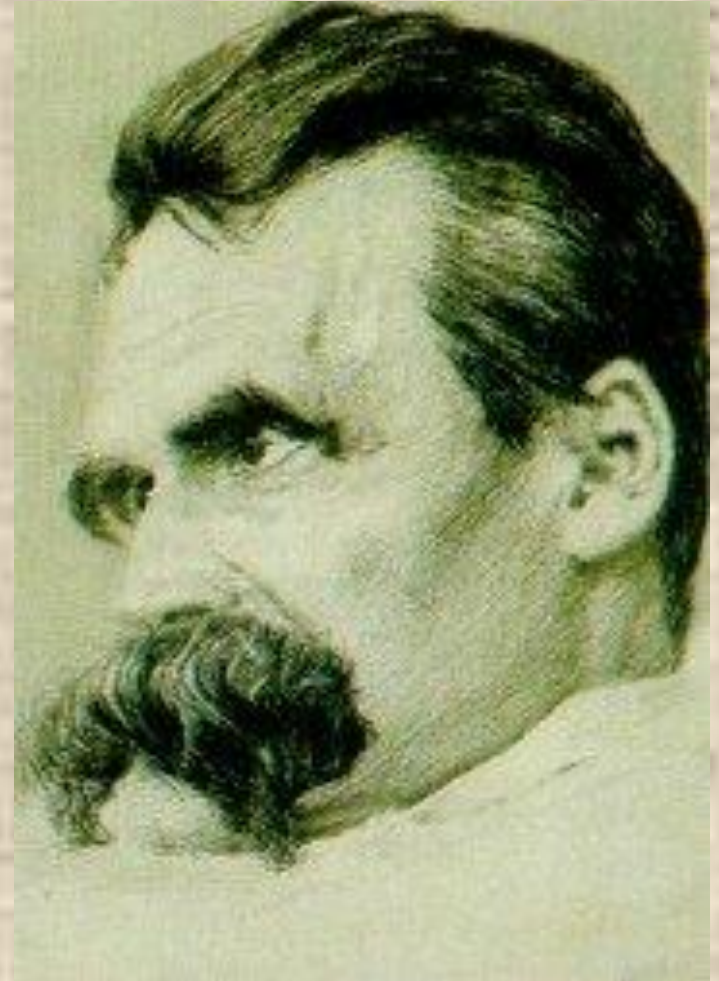
Nihilismus

- vyjadřuje přesvědčení, že nic na světě nemá absolutní hodnotu nebo platnost = vše popírá a odmítá (např. pravdivé poznání)

Friedrich Nietzsche

(1844–1900)

- německý myslitel

- podle Nietzscheho je podstatou světa vůle k moci
- jako symbol budoucího lidstva viděl silného jedince s jeho vůlí k moci = idea nadčlověka
- odmítá absolutní základ pravdy a dobra, ideály, morálku i náboženství a považuje je za výplody chorých lidí a slabochů
- dílo – **Zrození tragédie z ducha hudby, Tak pravil Zarathustra, Antikrist** (pro vyznavače individuality se stal symbolem boje proti konvencím Satan, který se dokázal vzepřít samotnému Bohu)

*

Voluntarismus

- za základní složku poznání a za základ psychiky pokládá vůli

Arthur Schopenhauer (1788–1860)

- německý filozof
- tvrdil, že vůle k životu je prazákladem tohoto světa – podstatou člověka je jeho vůle (slepá, svobodná, nepochopitelná a nadčasová)
- vůli podléhá vědomé jednání člověka i celá příroda (živá i neživá)
- tvrdil, že život nabízí pouze nouzi, nudu, osamění, soupeření a šílenství, dočasným východiskem z těchto strastí může být umění, které je vyhrazeno pouze geniálním jedincům
- dílo – **Svět jako vůle a představa**

*

Umělecké směry

- poslední třetina 19. století a začátek 20. století je charakterizováno jako doba „permanentní revoluce“ a „hledání nových měřítek“ v umění
- epochu uměleckých slohů, které formovaly celou civilizaci po několik staletí (gotika, baroko...), uzavřel **romantismus**
- **realismus** už zasáhl pouze některé druhy umění
- v 70. letech 19. stol. se začínají hlásit o slovo **moderní umělecké směry** jako **impresionismus, symbolismus, vitalismus a civilismus**
- počátkem 20. století potom **naturalismus, dekadence a secese**

- pro uvedené směry je typické, že ovlivnily pouze některé umělecké druhy, hlavně literaturu a výtvarné umění
- existovaly paralelně vedle sebe, takže konkrétní dílo mohlo formovat několik „ismů“ zároveň
- řada umělců prošla ve svém životě několika etapami, ve kterých kladli důraz na různé umělecké směry
- Gogh, Cézanne, Gauguin a další **postimpresionisté** dospěli k originálnímu individuálnímu stylu, který předurčil další vývoj umění

*

- **moderní** (z francouzského moderne, tj. nejnovější, současný) **umělci** byli zprvu vysmíváni kritikou a publikum nejevilo o jejich tvorbu zájem
- přesto se rozhodli pro nelehkou cestu hledání nového uměleckého výrazu, kterou doprovázelo strádání, úsměšky, chudoba i vytěsnění na okraj společnosti (odtud označení **prokletí básníci**), a nevydali se pohodlnou cestou oficiální akademické tvorby. Historie jim dala za pravdu a dnes jsou právem oslavováni jako průkopníci moderního umění.
- pro duchovní atmosféru konce století bylo typické odmítání starých tradičních hodnot. **Dekadenti** se odvracejí od skutečnosti a unikají do vysněného světa umění a požitků. Kolem sebe spatřují jen úpadek a nudu.

*

- centrem moderního umění byla Francie, kam směřovali umělci z dalších evropských zemí (**Gogh, Mucha, Maeterlinck...**)
- většina moderních uměleckých směrů dostala své jméno v Paříži. Trochu stranou stály Spojené státy americké, ale i odsud přicházely výrazné impulzy jako Whitmanův **vitalismus** a **civilismus**.
- pohrdání konvencemi a upjatou morálkou doprovázené neochotou podřídit se zkostnatělým normám vyvrhlo řadu zapřisáhlých individualistů na okraj společnosti. Zvláště umělci začali žít nespoutaným **bohémským životem** a vytvářeli si vlastní pravidla. Bavili se v nevěstincích a dalších pochybných podnikcích. Upíjeli se v hospodách (zvláště oblíbený byl absint, později zakázaný kvůli negativnímu vlivu na psychiku). Hlásali volnou lásku.

- spisovatelé se kvůli otevřenosti, s níž popisovali tento způsob života, ocitali před soudy a jejich díla byla cenzurována a konfiskována z mravnostních důvodů
- centrem bohémy i neřesti byl pařížský vrch *Montmartre* nebo *Latinská čtvrť*, kde vznikalo stále více nočních podniků
- novinkou byly **kabarety** – k nejslavnějším patřil literární kabaret **Černá kočka** (Le Chat Noire) a **Moulin Rouge**, kde se tančil odvážný kankán. Nesmrtelnost jim zajistili hlavně malíři, kteří na svých plátnech věrně zachytili návštěvníky i zaměstnankyně těchto zábavních podniků.
- v polovině 19. století vznikla také **opereta**. Věnovali se jí **Offenbach, Strauss, Lehár, Kálmán, Friml, Nedbal** a další hudební skladatelé.

Moderní umělecké směry na přelomu 19. a 20. století

Centrum pro virtuální a moderní metody a formy vzdělávání na
Obchodní akademii T. G. Masaryka, Kostelec nad Orlicí

Seznam použitých pramenů:

Elektronická učebnice literatury, © Abeceda, občanské sdružení
wikipedia.cz